

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ Й ВИКОРИСТАННЯ ІК-ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

УДК 378.015.31:796]:004

СТРУКТУРА І ЗМІСТ ЕЛЕКТРОННОГО ФІЗКУЛЬТУРНО- СПОРТИВНОГО ПОРТФОЛІО СТУДЕНТА

Роман Зеленський

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри гімнастики, музично-ритмічного виховання і фітнесу,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0002-3351-5460
zelenskiyroman69@ukr.net

Людмила Зеленська

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0002-3324-5173
zelenskaya_ludmila@ukr.net

Анотація. У статі визначено завдання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» в процесі підготовки здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти у ЗВО України. Конкретизовано компетентності (формування усвідомленого прагнення до самостійного фізичного вдосконалення, розвиток умінь і навичок використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя), яких набувають здобувачі на заняттях із «Фізичного виховання». З'ясовано, що значний потенціал для формування названих компетентностей має використання в освітньому процесі ЗВО електронного фізкультурно-спортивного портфоліо студента. Доведено, що ця технологія завдяки низці переваг дозволяє реалізувати такі функції: моніторингову, стимулювальну, освітню, розвивальну, контрольну-оцінну. Визначено етапи роботи з електронним портфоліо, запропоновано структуру і змістове наповнення електронного фізкультурно-спортивного портфоліо студента.

Ключові слова: фізичне виховання; заклад вищої освіти; електронне фізкультурно-спортивне портфоліо; зміст; структура.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Одним із сучасних завдань фізичного виховання здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня є формування усвідомленого прагнення до самостійного фізичного вдосконалення, розвиток умінь і навичок використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Утім неузгодженість системних механізмів конструювання оздоровчих

технологій в освітньому просторі ЗВО у зв'язку з невизначеністю статусу дисципліни «Фізичне виховання» у навчальних планах, щорічне зменшення годин на її викладання, відсутність системи мотивації та стимулювання здобувачів вищої освіти до занять фізичною культурою і спортом у навчальний та позанавчальний час не дозволяють повною мірою задовольнити запити суспільства на здорове, фізично розвинене і активне молоде покоління, здатне управляти індивідуальним здоров'ям і виконувати в майбутньому професійні обов'язки на високому рівні.

Модернізації системи фізичного виховання у ЗВО на дидактичному й організаційному рівнях, усвідомленню здобувачами значущості самостійної фізкультурно-спортивної діяльності для збереження власного фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я й формування життєвих навичок, що його забезпечують, сприятиме впровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема електронного фізкультурно-спортивного портфоліо студента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення ступеня наукової розробки проблеми засвідчує, що використання інноваційних освітніх технологій, зокрема інформаційно-комунікаційної, для розв'язання завдань фізичного виховання у ЗВО знайшло висвітлення в працях О. Ажиппо, Т. Дорофєєвої (2007); В. Ашаніна, Л. Філенко & М. Нестеренко (2011); О. Долгової (2017); О. Кузнецової (2018); В. Сущенко (2012); Л. Хрипко (2002); С. Чернякової (2015) та ін. Водночас використання електронного фізкультурно-спортивного портфоліо в освітньому процесі ЗВО як дієвого методу самодіагностики і самоконтролю здобувачами вищої освіти стану свого здоров'я на заняттях із фізичного виховання, з одного боку, і ефективного засобу систематизації інформації про рівень їхнього фізичного потенціалу загалом, з іншого боку, є недостатньо вивченим. Вищезазначене зумовило науковий пошук у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розробити структуру й зміст електронного фізкультурно-спортивного портфоліо студента з навчальної дисципліни «Фізичне виховання».

Методика дослідження. У процесі розроблення проблеми було використано комплекс дослідницьких методів: аналіз спеціальної та психолого-педагогічної літератури, інтернет-ресурсів для розкриття понятійно-термінологічного апарату дослідження; узагальнення, систематизація, індукція, що стали основою для визначення мети, функцій, видів електронного портфоліо студента; моделювання – для розроблення структури й змісту електронного

фізкультурно-спортивного портфоліо студента з навчальної дисципліни «Фізичне виховання».

Результати дослідження. Вивчення наукових джерел із проблеми дослідження дозволяє констатувати, що портфоліо (від італ. portafoglio «портфель») – збірка виконаних робіт та напрацювань певної особи або компанії. Призначення портфоліо полягає у фіксуванні, накопиченні, оцінці й самооцінці особистих досягнень за певний проміжок часу. Відповідно портфоліо студента розглядається дослідниками (Новікова, Прутченков & Пінська, 2005; Фільо, 2011; Шелехова, 2008) як індивідуальна, персонально підібрана сукупність різнопланових матеріалів, які, з одного боку, характеризують його навчальні результати, а з іншого – містять інформацію про індивідуальну освітню траєкторію.

Портфоліо студента є важливим елементом практико орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного підходів до професійної освіти: дозволяє відстежити індивідуальний прогрес студента в широкому освітньому контексті; узагальнити й оцінити його результати в різних видах діяльності: навчальній, дослідницькій, творчій, соціальній, комунікативній, спортивній тощо; стимулювати навчальну мотивацію; підвищувати активність і самостійність; формувати навички аналізу власної діяльності, самоорганізації, самоконтролю, самооцінки особистих результатів, розуміння їх динаміки.

Водночас використання портфоліо студента в освітньому процесі ЗВО дозволяє розширити традиційні методи контролю його навчальних досягнень, забезпечити інтеграцію кількісної і якісної оцінки рівня підготовленості та компетентності, змістити акцент у бік самооцінки, самоаналізу результатів навчання, визначити шляхи подальшої корекції освітнього процесу.

Надзвичайно важливо мотивувати студента до створення портфоліо. У такий спосіб здобувач вищої освіти бакалаврського рівня на завершення навчання у ЗВО матиме наочні докази власної діяльності, що є, з одного боку, одним із факторів прийняття позитивного рішення в процесі працевлаштування, з іншого боку – стимулом для подальшого особистого і професійного розвитку, підвищення кваліфікації, кар'єрного зростання.

У науковій літературі (Новікова, Прутченков & Пінська, 2005; Фільо, 2011; Шелехова, 2008) презентовано різні підходи дослідників до класифікації студентських портфоліо, визначення їх різновидів. Найбільш поширеною є така:

- портфоліо документів: набір сертифікованих індивідуальних освітніх досягнень (додаток до атестата, дипломи, грамоти, сертифікати, свідоцтва тощо);
- портфоліо робіт. Включає в себе результати навчальної, науково-дослідницької, творчої діяльності, зокрема залікові відомості про проходження

курсів за вибором, конкурсні роботи, соціальні проекти, тексти виступів на семінарських заняттях, курсові роботи, презентації, відеозаписи, фотографії тощо;

- портфоліо відзивів – це характеристика студента, його ставлення до професійної діяльності і соціального оточення. Може включати відзиви, рецензії викладачів, інших співробітників ЗВО, стейкхолдерів, а також самоаналіз студента.

Одним із різновидів студентського портфоліо є електронне портфоліо. Відсутність у науковому просторі єдиного підходу до тлумачення суті цього поняття дозволяє розглядати його в нашому дослідженні як спосіб фіксації, накопичення й оцінки індивідуальних досягнень студента в цифровому вигляді за допомогою таких програм, як Microsoft Word, MS Power Point або редактор HTML. Дослідник І. Фільо (2011) визначає такі переваги електронного портфоліо студента:

- мобільність і гнучкість (у разі електронного оформлення легко вносити зміни до структури і змісту матеріалів);

- широкі можливості для оформлення портфоліо (з цією метою можна використовувати графічні редактори та можливості пакету Microsoft Office);

- широкі можливості для вибору засобів роботи з текстовою та числовою інформацією (текстові документи, електронні таблиці, діаграми);

- наявність ресурсів для використання мультимедіа, тобто може включати анімацію, аудіо і відео, знайдені студентами в мережі Інтернет або створені самостійно;

- електронні портфоліо окремих студентів можуть бути легко об'єднані в групи, студенти мають змогу легко обмінюватися створеними портфоліо або окремими матеріалами.

Дослідниця Л. Шелехова (2008) пропонує таку послідовність роботи з електронним портфоліо студента:

1. Мотивація студента до створення портфоліо.

2. Визначення виду портфоліо.

3. Установлення термінів і часу роботи над портфоліо: на заняттях, у процесі самостійної та позааудиторної роботи;

4. Компонування і наповнення розділів та рубрик. Їх кількість і тематика можуть бути різними. Зміст рубрики визначається її назвою, обсяг – призначенням матеріалу; структура та оформлення – індивідуальними особливостями студента.

5. Визначення критеріїв оцінювання. Механізм оцінювання портфоліо може бути таким: а) оцінюються лише процес і характер роботи над портфоліо;

б) оцінюються за заданими критеріями тільки окремі рубрики; в) оцінюються всі рубрики; г) оцінюється не лише сам портфоліо, але і якість його презентації; д) портфоліо не оцінюється, а студент обирає окремі частини для презентації на підсумковому занятті.

У процесі наукового пошуку виявлено, що технологія електронного портфоліо студента в освітньому процесі ЗВО розробляється дослідниками за такими напрямками: електронне портфоліо в курсі «Інформаційні технології в освіті» (Смолянінова, 2012), електронне портфоліо в математичній підготовці студентів педагогічного ЗВО (Скорнякова, 2010), електронне портфоліо студентів у викладанні іноземної мови (Панченко, 2013), у процесі організації обчислювальної практики студентів-хіміків (Панченко, 2008) тощо. Зазначене вище послугувало підґрунтям для визначення мети, функцій електронного фізкультурно-спортивного портфоліо студента з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти, розроблення його структури і змісту.

У дослідженні електронне фізкультурно-спортивне портфоліо студента розглядаємо як сучасну освітню технологію, яка дозволяє фіксувати, накопичувати й оцінювати індивідуальні фізкультурно-спортивні досягнення студента на певному етапі здобуття професійної освіти. Робота з електронним портфоліо організовується і супроводжується як самим студентом, так і викладачем. Це дозволяє вибудовувати особливі суб'єкт-суб'єктні стосунки між учасниками освітнього процесу, що ґрунтуються на співпраці й партнерстві. Окрім цього, електронне фізкультурно-спортивне портфоліо персоніфікує процес фізичного виховання, перетворює його в індивідуальну, накопичувальну систему особистісних досягнень студента, яка може використовуватися роботодавцями в процесі працевлаштування. Водночас робота з електронним фізкультурно-спортивним портфоліо дозволяє студентам оволодіти методами самоконтролю й самодіагностики власного здоров'я, стимулювати процес самовдосконалення і відстеження динаміки результатів за період навчання в ЗВО.

Отже, електронне фізкультурно-спортивне портфоліо студента в освітньому процесі ЗВО дозволяє реалізувати низку функцій, як-от:

- моніторингову (збір даних про рівень і динаміку фізичного розвитку, підготовленості студента);
- стимулювальну (через співставлення «Я» ідеального і «Я» реального стимулювати фізичний розвиток і самовдосконалення студента);
- освітню й розвивальну (забезпечує надання індивідуальних рекомендацій щодо формування здоров'язберезувальної компетентності);

- контрольню-оціню (сприяє організації й урізноманітненню форм і методів поточної і підсумкової контролю з навчальної дисципліни «Фізичне виховання»).

Модель електронного фізкультурно-спортивного портфоліо студента з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» може бути такою:

- вхідні дані (прізвище, ім'я, по батькові, навчальна група, стать);
- показники фізичного розвитку (зріст, вага, сила кисті, життєва ємність легень);
- стан фізичної підготовленості (біг 30 м, біг 1000 м для чоловіків / 500 м для жінок, нахили тулуба вперед із положення стоячи, стрибок в довжину з місця, підтягування на перекладині (чоловіки), піднімання тулуба за 30 с (жінки);
- функціональна підготовленість (ЧСС, артеріальний тиск, проба з присіданням С. Летунова);
- фізкультурна грамотність (тести відкритого і закритого характеру з питань теорії фізичної культури і спорту);
- фізкультурно-спортивна активність (рухова активність упродовж дня, раціональне харчування, санітарно-гігієнічний режим праці й відпочинку, мотивація до занять фізичними вправами й спортом, спортивні досягнення);
- здоров'язберезувальна поведінка (самооцінка здоров'я за В. Войтенко, ієрархія життєвих цінностей; ієрархія засобів зміцнення здоров'я; самооцінка середовища, здоров'язберезувальні досягнення);
- програма самовдосконалення;
- корегування педагогічних засобів впливу.

Періодичність перегляду електронного фізкультурно-спортивного портфоліо студента може складати два рази на навчальний рік. Портфоліо не оцінюється викладачем. Студент обирає окремі частини для презентації на підсумковому занятті.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що електронне фізкультурно-спортивне портфоліо студента слугує дієвим засобом реалізації компетентнісного підходу в процесі опанування здобувачами бакалаврського рівня вищої освіти навчальної дисципліни «Фізичне виховання». Електронне фізкультурно-спортивне портфоліо посилює мотивацію студентів до навчання, розвиває їх активність і самостійність, сприяє оволодінню методами самодіагностики й самоконтролю власного здоров'я, забезпечує організацію моніторингу фізичного стану, стимулює до самостійної фізкультурно-спортивної діяльності впродовж життя і професійної кар'єри.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективним вважаємо укладання методичних вказівок для роботи студента за визначеними розділами й рубриками електронного фізкультурно-спортивного портфоліо, експериментальну перевірку ефективності розробленої моделі портфоліо та її коригування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузнецова, О. Т. (2018). *Методична система застосування оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання студентів*. (Дис... докт. пед. наук). Київ, Україна: Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова.
2. Новикова, Т. Г., Прутченков, А.С. і Пинская, М.А. (2005). Построение различных моделей портфолио. *Методист, 1*.
3. Панченко, Л. Ф. (2013). Електронне портфоліо студента. *Вісник ЛДУБЖД: Педагогічні науки, 7*, 281–284.
4. Фільо, І.С. (2011). Технологія Е-портфоліо в професійній підготовці інженерних фахівців. *Теорія та методика електронного навчання: зб. наук. Праць, 11*, 353–359.
5. Чернякова, С. Н. (2015). *Формирование физкультурной компетентности бакалавров в информационно-образовательной среде вуза*. (Дисс. канд. пед. наук). Тюмень, Российская федерация: Тюмен. гос. ун-т.
6. Шелехова, Л. В. (2008). Портфоліо как одна из форм организации учебной деятельности по реализации индивидуальной траектории студента. *Преподаватель высшей школы в XXI веке*. Взято з <http://www.t21.rgups.ru/Arhiv2008s4>.

STRUCTURE AND CONTENT OF THE STUDENT'S ELECTRONIC PHYSICAL AND SPORTS PORTFOLIO

Roman Zelensky

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Gymnastics, Music,
Rhythmic Education and Fitness Department
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-3351-5460
zelenskiyroman69@ukr.net

Liudmyla Zelenska

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Professor of the Pedagogy Department
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-3324-5173
zelenskaya_ludmila@ukr.net

Abstract. The article emphasizes that one of the tasks of physical education of bachelor degree students in higher educational institutions of Ukraine is to develop a conscious desire for self-improvement, development of skills and abilities to apply various types and forms of physical

activities for active recreation and healthy lifestyle. It has been suggested that one of the efficient means of solving the problem is to use of the student's electronic physical education portfolio in the educational process. It has been found out that information training technologies while organizing physical education of bachelors acquiring education in various specialties are actively developed by such researchers as Azhippo and Dorofeeva (2007); Dolhova (2017); Kuznetsova (2018); Sushchenko (2012); Cherniakova (2015), etc. The purpose of the article is to develop the structure and content of the student's electronic physical education portfolio in the Physical Education course.

In the study, the electronic sports portfolio is considered as a modern educational technology allowing you to record, accumulate, and evaluate students' individual sports achievements at a certain stage of professional education. Electronic sports portfolio permits to implement a number of functions such as monitoring, encouraging, educational and developmental, controlling and evaluating ones due to a number of advantages (mobility, flexibility, ample opportunities to choose the means of working with textual and numerical information, multimedia resources, etc.).

The article presents one of the variants of the structure and content of the student's electronic sports portfolio in the Physical Education course including input data (surname, name, patronymic, study group, gender); physical development indicators (height, weight, hand strength, lungs vital capacity); physical fitness condition (30-metre running, 1000-metre running for men/ 500-metre running for women, torso tilts forward from a standing position, long-distance jump from a place, crossbeam pulling up (men), 30-second torso lifting (women)); functional readiness (heart rate, blood pressure, S. Letunov's squat test); physical literacy (open and closed tests on the physical culture and sports theory); physical and sports activity (daily physical activity, nutrition, sanitary and hygienic mode of work and rest, motivation for doing sports exercises, sports achievements); health-preserving behaviour (V. Voitenko's health self-assessment, life values hierarchy, health promotion means hierarchy, environment self-assessment, health-preserving achievements); self-improvement program; pedagogical influence means adjustment.

It has been concluded that the electronic sports portfolio can increase students' motivation to study, their energy and independence in physical sports activities; promote mastering methods of self-diagnosis and self-control of their own health condition; ensure the organization of physical condition monitoring; encourage taking up independent activities and sports while life-long and professional career.

Keywords: physical education; higher education institution; electronic physical culture and sports portfolio; content, structure.

REFERENCES

1. Kuznetsova, O.T. (2018). *Methodical system of application of health-improving technologies in the process of students' physical education*. (Doctoral dissertation). Kyiv, Ukraine Nats. ped. un-t imeni M.P. Dragomanova.
2. Novikova, T. G., Prutchenkov, A. S., & Pinskaya, M. A. (2005). Building various portfolio models. *Metodist, 1*, 84–97.
3. Panchenko, L. F. (2013). Electronic student's portfolio. *Visnyk LDUBZhD: Pedagogichni nauky, 7*, 281–284.
4. Filo, I. Ie. (2011). Tekhnolohiia E-portfolio technology in the vocational training of engineers. *Teoriia ta metodyka elektronnoho navchannia: zb. nauk. Prats, 11*, 353–359.
5. Chernyakova, S. N. (2015). *The formation of bachelors' physical culture competence in the university informational and educational environment*. (Doctoral dissertation). Tyumen, the Russian Federation: Tyumen. gos. un-t.
6. Shelehova, L. V. (2008). Portfolio as one of the forms of organizing educational activities for implementing the student's individual trajectory. *Prepodavatel vyisshey shkolyi v XXI veke: tr. 6-y mezhdunar. nauch.-prakt. Internet-konf.* (pp. 332-336). Retrieved from <http://www.t21.rgups.ru/Arhiv2008s4>.

Матеріали надійшли до редакції 10.10.2020 р.